

Očkování

a infekční nemoci dětí

- Infekční nemoci dětí
- Původci onemocnění
- Jak předcházet nemocem
- Domácí léčba
- Očkovací kalendář
- Jaké očkování určitě nevynechat

Martin Gregora

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.

Používání elektronické verze knihy je umožněno jen osobě, která ji legálně nabyla a jen pro její osobní a vnitřní potřeby v rozsahu stanoveném autorským zákonem. Elektronická kniha je datový soubor, který lze užívat pouze v takové formě, v jaké jej lze stáhnout s portálu. Jakékoliv neoprávněné užití elektronické knihy nebo její části, spočívající např. v kopírování, úpravách, prodeji, pronajímání, půjčování, sdělování veřejnosti nebo jakémkoliv druhu obchodování nebo neobchodního šíření je zakázáno! Zejména je zakázána jakákoliv konverze datového souboru nebo extrakce části nebo celého textu, umísťování textu na servery, ze kterých je možno tento soubor dále stahovat, přitom není rozhodující, kdo takovéto sdílení umožnil. Je zakázáno sdělování údajů o uživatelském účtu jiným osobám, zasahování do technických prostředků, které chrání elektronickou knihu, případně omezují rozsah jejího užití. Uživatel také není oprávněn jakkoliv testovat, zkoušet či obcházet technické zabezpečení elektronické knihy.

Copyright © Grada Publishing, a.s.

MUDr. Martin Gregora

OČKOVÁNÍ A INFEKČNÍ NEMOCI DĚTÍ

Vydala Grada Publishing, a.s.
U Průhonu 22, 170 00 Praha 7
tel.: +420 220 386 401, fax: +420 220 386 400
www.grada.cz
jako svou 2368. publikaci

Odpovědná redaktorka Mgr. Alena Herbergová
Foto Jana Matějčíková, Helena Varšavská a Pavlína Zelená
Sazba a zlom Antonín Plicka
Počet stran 128
Vydání 1., 2005
Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a.s.
Husova ulice 1881, Havlíčkův Brod

© Grada Publishing, a.s., 2005
Cover Photo © profimedia.cz/CORBIS

ISBN 80-247-1126-5 (tištěná verze)
ISBN 978-80-247-6020-9 (elektronická verze ve formátu PDF)
© Grada Publishing, a.s. 2011

Obsah

Úvod	9
Očkování	11
Význam očkování, jeho rozdělení, druhy očkovacích látek, nežádoucí reakce	11
Co je SIDS?	14
Je nutné dítě očkovat?	17
Je očkování účinné?	18
Nezhoršujeme očkováním dítěte jeho vlastní obranyschopnost? ...	19
Není možné, aby vlivem očkování došlo k rozvoji jiné nemoci, která zdánlivě s očkováním nesouvisí?	19
Nemoci, proti kterým se očkuje v rámci povinného očkování	20
<i>Tuberkulóza</i>	20
<i>Záškrt a dávivý kašel</i>	20
<i>Tetanus</i>	22
<i>Spalničky</i>	22
<i>Příušnice</i>	23
<i>Zarděnky</i>	23
<i>Dětská přenosná obrna</i>	24
<i>Virová hepatitida typu B</i>	25
<i>Haemophilus influenzae typu B</i>	26
Očkovací kalendář	27
Pravidelné očkování	27
Očkování proti dětské přenosné obrně	28
Nejčastější reakce po pravidelném očkování	29
Jak předcházet komplikacím očkování	31
<i>Kdy by se dítě očkovat nemělo?</i>	31
<i>Co by měli rodiče udělat před očkováním?</i>	31

<i>O čem by měli rodiče informovat lékaře?</i>	32
<i>Co by měli rodiče udělat po očkování?</i>	32
Doporučená a další očkování	32
<i>Klíšťová encephalitida a očkování proti jejímu původci</i>	32
<i>Meningokokové nákazy a očkování proti meningokoku</i> <i>(skupiny C nebo A+C)</i>	35
<i>Očkování proti virové hepatitidě typu A</i> <i>(virovému zánětu jater typu A)</i>	38
<i>Očkování proti chřipce</i>	40
<i>Očkování proti pneumokokovým infekcím</i>	41
<i>Plané neštovice a očkování proti neštovicím</i>	43
<i>Vzteklina a očkování proti vzteklině</i>	45
Očkování dětí v jiných evropských zemích	47
<i>Odlíšnosti v očkování proti TBC</i>	47
<i>Odlíšnosti v očkování proti záškrtu, tetanu a dávivému kašli</i> <i>a očkování proti Haemophilu influenzae typu B</i>	48
<i>Odlíšnosti v očkování proti virové hepatitidě typu B</i> <i>(virovému zánětu jater typu B)</i>	50
<i>Odlíšnosti v očkování proti dětské přenosné obrně</i>	50
<i>Odlíšnosti v očkování proti spalničkám, příušnicím</i> <i>a zarděnkám</i>	51
<i>Očkování proti pneumokokovým a meningokokovým</i> <i>nákazám, očkování proti virové hepatitidě typu A,</i> <i>očkování proti planým neštovicím</i>	52
Očkování do zahraničí	53
Očkování těhotné a kojící matky	55
Infekční nemoci, které mohou být nebezpečné pro plod a novorozence	59
<i>Parazitární onemocnění nebezpečná pro plod a novorozence</i> ...	59
<i>Toxoplazmóza</i>	59
<i>Virová onemocnění nebezpečná pro plod a novorozence</i>	60
<i>Plané neštovice</i>	60
<i>Zarděnky</i>	60

<i>Lidský cytomegalovirus</i>	61
<i>Spalničky</i>	61
<i>Virová hepatitida typu B</i>	62
Bakteriální infekce nebezpečné pro plod a novorozence	63
<i>Streptokoky skupiny B</i>	63
Infekční nemoci způsobující zvětšení uzlin pod dolní čelistí	
a na krku	65
Infekční mononukleóza	65
Tularémie (zaječí nemoc)	66
Toxoplazmóza	67
Infekční onemocnění s kožní vyrážkou	69
Plané neštovice	69
Zarděnky	70
Spála	71
Pátá a šestá nemoc	71
Zánět mozkových blan	72
Průjmy v dětském věku	75
Virové průjmy u dětí	75
Průjmy vyvolané bakteriemi	79
<i>Salmonelóza</i>	80
<i>Kampylobakterový průjem</i>	82
<i>Průjem způsobený bakterií E. coli</i>	82
Průjmová onemocnění vyvolaná bakteriálními toxiny	83
Průjmy vyvolané parazity	83
Průjem cestovatelů	84
Nesnášenlivost kravského mléka u kojenců jako následek průjmového onemocnění	85
Infekce dýchacích cest u dětí	89
Zánět nosohltanu (nazofaryngitida)	89
<i>Komplikace zánětu nosohltanu</i>	90
Zánět hrtanu (akutní laryngitida)	92
Zánět hrtanové záklopky (akutní epiglotitida)	92
Zánět průdušek (akutní bronchitida)	93

Zápal plic (akutní bronchopneumonie, pneumonie)	93
Možnosti prevence infekcí dýchacích cest u dětí	94
Jak zvládnout častá stonání školkových dětí	95
Antibiotika a běžné dětské nemoci	96
Močové infekce	99
Infekce vzniklé po poranění zvířetem	101
Některé časté kožní nemoci u dětí	103
Potničky	103
Moučnivka	103
Infekční koutky	104
Opary	104
Impetigo	104
Folikulitida	105
Bradavice	105
Moluska	105
Onemocnění způsobená parazity	107
Roup dětský	107
Škrkavka dětská	108
Toxokaróza	109
Tasemnice	109
Trichinóza	110
Svrab	111
Zavšivení	111
Malárie	112
Preventivní lékařské prohlídky v dětském věku	113
Termíny preventivních prohlídek, jejich obsah a zaměření	114
Doporučená literatura	125

Úvod

Vážení rodiče, milí čtenáři,

když mě oslovilo nakladatelství, abych připravil další knihu v edici rodičovský rádce, uvažoval jsem, jaké téma by bylo vhodné a potřebné. K častým problémům v ambulantní praxi a frekventovaným dotazům rodičů na mé internetové poradně patří problematika očkování a infekčních nemocí. Obava z nežádoucích reakcí po očkování, často zbytečná, je stále palčivým problémem, stejně jako orientace rodičů v očkovacím kalendáři a v typech vakcín. Ne vždy má obvodní lékař dostatek času na to, aby vysvětlil vhodnost té či oné očkovací látky pro jejich dítě. Někteří rodiče sami hledají informace, aby se poučili, v kterém věku je vhodné doplnit k pravidelným očkováním svého dítěte další nepovinná, doporučená očkování. Pro ně slouží mimo jiné neustále aktualizované internetové stránky (např. www.vakciny.net). Poskytují zevrubné informace, jsou velmi sofistikované a detailní, ale ne vždy na dosah. Proto jsem se rozhodl napsat tuto knihu, která by měla sloužit jako další vhodný rádce, který je neustále při ruce. Koncipoval jsem ji tak, aby informace byly srozumitelné pro laika a zároveň aby ti zvědaví zde našly nejružnější detaily o infekčních nemocech, očkování a očkovacích látkách. Jsme nyní v období začleňování našeho zdravotnictví do mechanismů Evropské unie. To s sebou nese i změny v dosud používaném očkovacím kalendáři. Změny, které vedou k rychlejšímu proočkování dětí při menším počtu návštěv lékaře. V systému bezplatného očkování jde ovšem o změny značně finančně náročné, a tak termíny jejich realizace závisí na rozhodnutí ministerstva, kdy prostředky pro nákup nových vakcín uvolní. Navíc očkování v jednotlivých evropských zemích se dosud více či méně liší (viz kapitola Očkování dětí v jiných evropských zemích). Čas ukáže, jaké schéma bude v budoucnu platit u nás. V knize proto naleznete jak současný způsob očkování, tak všechny změny, které v brzké době nastanou nebo mohou nastat.

I když proti mnohým infekčním nemocem dnes existuje účinné očkování, zůstává celá paleta nemocí způsobených bakteriemi, viry, parazity, které dovedou děti nepěkně potrápit. A právě takovým častým nemocem se dále kniha věnuje. Zvláštní kapitolu tvoří mimo jiné infekční nemoci, které jsou nebezpečné pro plod a novorozence, nemoci způsobující specifickou kožní vyrážku nebo průjem, či skupina infekcí projevujících se zduřením krčních uzlin. Rodičovské dotazy často směřují právě na tuto problematiku. Samozřejmě zde čtenáři naleznou i rady jak léčit průjem a jaká volit dietní opatření při průjmu v závislosti na věku dítěte. V neposlední řadě kniha obsahuje kapitolu parazitárních nemocí se zaměřením na dětský věk. I když nejde o nemoci běžné, tu a tam se přesto vyskytují a je dobré o nich vědět, nezapomínat na riziko nákazy a dodržovat uvedená hygienická opatření, jež jsou alfou a omegou jejich prevence.

Prevence v medicíně znamená předcházení nemocem. V dětském věku, stejně jako v dospělém, mají zvláštní význam pravidelné lékařské prohlídky, které už ve svém názvu nesou slovo „preventivní“. Jsou čtenější v nejujtější věku a slouží k včasnému zachycení závažných poruch vývoje organismu, k odhalení ještě skrytě probíhající nemoci, a k předcházení následků včas neléčených chorob. Preventivní medicína by v ideálním případě měla výrazně snížit riziko nebo zcela zamezit vzniku takových nemocí nebo poruch vývoje organismu. Je dobré vědět, co vlastně obnáší pravidelné prohlídky dítěte u dětského lékaře, a proto je jim také věnována samostatná, závěrečná kapitola knihy.

Očkování

1

Význam očkování, jeho rozdělení, druhy očkovacích látek, nežádoucí reakce

Očkování chrání dítě před těžkými nakažlivými nemocemi. Zavedením pravidelného celoplošného očkování dramaticky poklesl počet případů onemocnění, proti kterým se v dané zemi očkuje. Očkování je velmi úspěšnou ochranou dětí i dospělých nejen před nemocí samotnou, ale i následky, které by mohla způsobit. Míra účinnosti závisí mimo jiné na proočkovánosti populace. Díky očkování po celém světě se podařilo zcela vymýtit onemocnění pravými neštovicemi. Po zavedení celoplošného očkování proti dětské přenosné obrně nebyl v naší zemi zaznamenán jediný případ onemocnění. Přitom dětská přenosná obrna postihovala stovky dětí, desítky jich na obrnu umíraly a další desítky přežívaly s trvalými následky. Podobné úspěchy zaznamenáváme díky očkování i u dalších dříve běžných nemocí, jako je černý kašel, spalničky a další nemoci. Očkování se stalo samozřejmostí a stejnou samozřejmostí se v očích veřejnosti stala představa, že dítě na infekční onemocnění neumírá. Zapomíná se přitom na to, že jde o velikou zásluhu očkování. Proto se občas objevují hlasy, které zpochybňují nutnost a účinnost očkování. Přitom by stačilo zapátrat v historii každého rodu a najít, kolik dětí v minulých pokoleních zemřelo na nemoci, se kterými se díky očkování naše děti nemusí potýkat. To ale neznamená, že očkování vymýtilo původce infekcí, a že není možné, aby dnes dítě neonemocnělo obrnou, spalničkami, záškrtem. Naopak. U neočkovaného dítěte je to velmi pravděpodobné. Jedinou výjimkou jsou právě neštovice, kde se podařilo očkováním celosvětově původce nemoci vymýtit, a proto se upustilo od dalšího očkování dětí.

Jak očkování funguje?

Při očkování se do těla dostává očkovací látka, vakcína, která obsahuje oslabené nebo mrtvé zárodky nemoci. Očkovací látka nezpůsobí nemoc, ale přiměje organismus vytvořit protilátky, které ho v budoucnu před touto nemocí ochrání.

Rozdělení očkování

- Pravidelné očkování – povinné očkování všech dětí podle očkovacího kalendáře.
- Doporučené očkování – nepovinné očkování proti dalším častým nemocem většinou se závažným průběhem, které z hlediska epidemiologické situace lze doporučit. Některá doporučená očkování se mohou stát v odstupu času součástí pravidelného očkování.
- Očkování u rizikových osob – pro osoby, které jsou vystaveny zvýšenému riziku infekce (žloutenka, vzteklna apod.).
- Mimořádné očkování – při nebezpečí rozšíření nákazy v kolektivu, mezi větším počtem obyvatel nebo vyžadují-li to jiné důležité zdravotní okolnosti (např. očkování proti žloutence typu B u novorozenců, jejichž matky toto onemocnění prodělaly).
- Očkování před odjezdem do některých cizokrajných zemí (Afrika, Jižní Amerika).
- Očkování při úrazech a pokousání (přeočkování proti tetanu, očkování proti vzteklině).

Jaké jsou druhy očkovacích látek?

Neživé (inaktivované) vakcíny obsahují tepelně nebo chemicky usmrcené původce nemoci, které se v těle nemohou množit, ale organismus si díky jejich přítomnosti vytváří proti nemoci obranu.

Živé (atenuované) vakcíny obsahují živé oslabené mikroorganismy, které svým rozmnožením v těle očkované osoby navodí mírnou formu infekce bez projevů nemoci, a přitom stimulují systém obranyschop-